

บทที่ 4

สังคมและวิถีชีวิตของชาวมลาบรีก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลง

ชาวมลาบรีหรือตองเหลืองหรือผีตองเหลืองในอดีตเคยเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่ใช้ชีวิตเร่ร่อนอยู่ในป่า หางของป่า และล่าสัตว์มาเป็นอาหาร ยังไม่มีการเพาะปลูก ไม่มีการตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งแน่นอน แต่จะมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ โดยรายละเอียดของการศึกษาเรื่องราวของมลาบรีมีดังนี้

1. ลักษณะและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลาบรี

1.1 ลักษณะทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลาบรีก่อนการเปลี่ยนแปลง

ลักษณะทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลาบรีเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษาอย่างมาก โดยลักษณะต่างๆ ทางการค้าเนินชีวิตของชาวมลาบรีนั้น ได้ส่งผลให้ชาวมลาบรีเป็นกลุ่มชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองที่แตกต่างไปจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ โดยสังคมและวิถีชีวิตที่น่าสนใจของชาวมลาบรีก่อนที่จะอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างถาวรบริเวณคุ้มที่ 5 ชุมชนตองเหลือง บ้านห้วยหยวก หมู่ 6 ตำบลแม่ชะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีรายละเอียดดังนี้

1) ชีวิตความเป็นอยู่และการตั้งถิ่นฐาน

ชาวมลาบรีเป็นกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ตามป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ ที่สำคัญคือต้องมีลักษณะเป็นลำห้วยหรือภูเขาที่มีป่าทึบ (ดงดิบ) โดยพวกเขาอาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนั้นๆ ราวประมาณ 5-10 วัน ก็จะมีการเคลื่อนย้ายครอบครัวไปที่อื่นต่อไป การย้ายที่อยู่อาจมาจากเหตุจำเป็น เช่น เกิดโรคภัยไข้เจ็บ แหล่งหาอาหารบริเวณนั้นหมด หรือเกิดภัยธรรมชาติ ฯลฯ โดยจะย้ายไปตั้งถิ่นฐานยังพื้นที่อื่นที่มีอาหารอุดมสมบูรณ์ต่อไป ลักษณะการย้ายถิ่นฐานจะมีลักษณะการย้ายแบบวนเป็นวงกลมกลับมาที่เดิม ด้วยการสังเกตความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่บริเวณนั้นเป็นเกณฑ์ในการย้ายกลับมา (อ้ายป่า คนชพฤกษ์ 2554 : สัมภาษณ์) กล่าวคือ เมื่อพื้นที่บริเวณเดิมกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้งชาวมลาบรีก็จะย้ายกลับมาอยู่อาศัยยังบริเวณเดิม

ภาพ 4.1 ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมลาปรีในอดีต

ที่มา: <http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=vinitisiri&month=12-2009&date=07&group=25 &gblog=96>

แต่ถ้าพิจารณาให้ดีจะพบว่า การย้ายที่อยู่อาศัยของชาวมลาปรีจะย้ายที่อยู่ในรัศมีประมาณ 30 ตารางกิโลเมตรเท่านั้น และมีอาศัยบนเทือกเขาที่สูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 3,000 ฟุตขึ้นไป และในแต่ละปีเมื่อถึงฤดูกาลดีผึ้ง คือ ประมาณเดือน 5 และเดือน 9 พวกเขาจะเร่งร้อนเข้าป่าเพื่อตีผึ้งในป่าลึก และการอพยพย้ายถิ่นนี้ชาวมลาปรีจะอพยพไปตั้งหมู่บ้าน จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่รวมกันในบริเวณหนึ่งๆ ประมาณ 2-3 ครอบครัวต่อหนึ่งพื้นที่ หรือประมาณ 10-15 คนเท่านั้น (สุรินทร์ ภู่งจร 2531 : 34 และ อ้ายปา คนธพฤกษ์ 2554 : สัมภาษณ์) การอาศัยอยู่กันค่อนข้างน้อยก็มักจะมาจากสาเหตุในการคล้องตัว ช่วยเหลือกันทั้งในด้านการป้องกันภัย การหาอาหารและความสะดวกในการอพยพเคลื่อนย้ายของ กลุ่มตนเองเป็นหลัก

ภาพ 4.2 ที่พักอาศัยของมลาบรีในอดีต

ที่มา: <http://e-shann.com/?p=5589>

การสร้างที่อยู่อาศัย ชาวมลาบรีอาศัยอยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง โดยมีการสร้างที่พักในลักษณะเป็นเพิงพักชั่วคราวเท่านั้นและมักสร้างที่พักอยู่ใกล้ๆ ลำห้วย เพื่อความสะดวกในการใช้น้ำ การสร้างที่พักมีลักษณะเป็นเพิงบนพื้นลาดเท สร้างจากไม้ไผ่หรือไม้อื่นๆ ที่หาได้ มุงด้วยใบตอง สร้างส่วนท้ายบ้านเป็นส่วนที่สูง หน้าบ้านลาดต่ำ เพื่อสะดวกในการหลับนอนโดยไม่ต้องใช้หมอน หนุนศีรษะ เวลานอนชาวมลาบรีจะนอนท่าตะแคงเอาหูแนบพื้น สันนิษฐานว่าเพื่อประโยชน์ในการฟังเสียงของสัตว์ และคนเดินหรือศัตรูที่จะเข้ามาในบริเวณที่พัก (สุรินทร์ ภู่งจร 2531 : 34 และอ้ายปา คนชพฤกษ์ 2554 : สัมภาษณ์) โดยมลาบรีจะปลูกที่พักอาศัยอยู่ใกล้กัน ประมาณ 3-4 ครอบครัว เพื่อช่วยเหลือกันและกันได้ ขณะเดียวกันยังพบกระบอกไม้ไผ่ไว้ใช้หุงข้าว และใส่น้ำดื่ม โดยก่อกองไฟไว้ใช้หุงหาอาหารและให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย (หมิ่นวาลี 2537 : 50-56, 75-77 และแก้ว ไพรนิवास 2554 : สัมภาษณ์)

ชาวมลาปริอาศัยอยู่ในที่พักของตนจนกระทั่งใบตองที่มุงเริ่มมีสีเหลืองก็จะย้ายที่อยู่ การสร้างที่อยู่อาศัยในลักษณะดังกล่าวทำให้ชาวมลาปริถูกเรียกชื่อตามวัสดุที่ใช้สร้างที่อยู่อาศัยว่า “เผ่าตองเหลือง” ขณะเดียวกันถ้าพิจารณาให้ละเอียดจะพบว่า การย้ายที่อยู่ขณะช่วงเวลาที่ใบตองมีสีเหลืองเป็นช่วงเวลาอาหารในบริเวณดังกล่าวเริ่มลดน้อยลงจึงต้องเร่งร้อนหาที่อยู่ใหม่ที่อุดมสมบูรณ์แห่งใหม่ นอกจากนี้การดำเนินชีวิตของชาวมลาปริที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติต้องมีวิถีชีวิตที่อ่อนไหวรู้เท่าทันธรรมชาติ ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปหรือชาวบ้านที่เข้าไปหาของป่ามักไม่ค่อยได้พบเห็นชาวมลาปริ จะเห็นก็แต่สภาพที่พักที่เป็นใบไม้แห้งสีเหลือง ทำให้ผู้คนภายนอกตั้งชื่อกลุ่มชนกลุ่มนี้ว่า “ผีตองเหลือง”

2) อาหารการกิน

อาหารการกินของชาวมลาปริเป็นอาหารง่ายๆ ที่หาได้จากป่าทั้งสิ้น เนื่องจากชีวิตของชาวมลาปริอาศัยอยู่ในป่า ดังนั้นอาหารการกินส่วนใหญ่จึงอยู่ในป่า โดยสัตว์ที่ชาวมลาปริมักนำมาทำเป็นอาหาร เช่น เต่า ตะกวด กระรอก สัตว์น้ำทุกชนิด เช่น กบ ปู ปลา หรือสัตว์แทบทุกประเภท ชาวมลาปริปลูกข้าวเป็นแต่ไม่ปลูกเพื่อรับประทาน เพราะเป็นสิ่งที่ไม่เคยทำและเชื่อว่าจะเป็นการผิดผี หรือ “ปะลั่วอก” ตามภาษามลาปริ เพราะเป็นการปฏิบัติที่ทำให้วิถีชีวิตแบบเดิมเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงไม่บริโภคข้าวแต่บริโภคมัน บริโภคเผือกเผาไฟแทน บริโภคผลไม้ต่างๆ ใบไม้บางชนิด และหน่อไม้ (แก้ว ไพรนิवास 2554 : สัมภาษณ์)

สิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งในเรื่องของการหาอาหารของชาวมลาปริ คือ พวกเขามีการแบ่งอาหารในบริเวณนั้นออกเป็น 3 ส่วน โดยนำมาบริโภคเป็นอาหารเพียง 2 ส่วน อีกหนึ่งส่วนเก็บไว้ตามธรรมชาติเพื่อให้ในสวนนี้เกิดความเจริญเติบโตเพื่อวันข้างหน้าจะได้มีอาหารบริโภคต่อไป สิ่งนี้เป็นภูมิปัญญาในการรักษาสมดุลทางธรรมชาติที่ชาวมลาปริได้เรียนรู้และได้ถ่ายทอดมายังรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไป

ชาวมลาปริไม่นิยมล่าสัตว์ด้วยการทำกับดัก เนื่องจากชาวมลาปริต้องเร่งร้อนไปตามที่ต่างๆ ดังนั้นอาจจะไปโดนกับดักที่ตนเองทำไว้ก็เป็นได้ ซึ่งการล่าสัตว์เพื่อใช้เป็นอาหารในแต่ละครั้ง ชาวมลาปริใช้เพียงไม้ที่เหลาปลายให้แหลม ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับชนกลุ่มในเมืองมากขึ้นจึงเริ่มมีการนำเหล็กมาเป็นหัวหอกในการล่าสัตว์แทน (แก้ว ไพรนิवास 2554 : สัมภาษณ์) ขณะเดียวกันชาวมลาปริก็ติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น แม้ว เข่า ถิ่น ขมุ ฯลฯ เพื่อแลกเปลี่ยนของกินของใช้ โดย มลาปริจะนำน้ำผึ้ง เครื่องจักสานต่างๆ เช่น เสื่อหวาย ตะกร้า ฯลฯ ไปแลกข้าวสารและเศษเหล็กไปทำมีด เสียม หอก และอาหารที่จำเป็นอื่นๆ

การหุงต้มอาหาร ชาวมลาบรีนำอาหารที่หามาได้ใส่ลงในปล้องไม้ไผ่ ไม้ซางแล้วต้มหรือเผาไฟบริโภค ขณะเดียวกันก็นำผักต้มในไม้ไผ่อีกปล้องต่างหาก จากนั้นเมื่อสุกจึงบริโภคเนื้อและผักพร้อมๆ กัน ชาวมลาบรีไม่หาอาหารมาเพื่อการสะสมไว้เกินกว่าวันหนึ่ง โดยในแต่ละครอบครัว เมื่อได้อาหารมาจะนำมาแบ่งกับเพื่อนบ้านโดยไม่คำนึงว่าใครจะเป็นผู้หาอาหารมาได้ (อ้ายปา คนธพฤษ์ 2554 : สัมภาษณ์)

ภาพ 4.3 วิธีการหุงต้มอาหารของมลาบรีในอดีต

ที่มา: http://tazancom.blogspot.coni/2010/03/mlabri_9697.html

การหาอาหารของชาวมลาบรีแบ่งออกเป็น 3 แบบคือ 1) การขุดมันและเก็บผลไม้ชนิดต่างๆ ที่สามารถกินเป็นอาหารได้ ส่วนมากเป็นหน้าที่ของผู้หญิงเพราะหาในรัศมีที่ไม่ไกลจากที่พัก หากไปไกลกว่านั้นเป็นหน้าที่ของผู้ชาย 2) ผู้ชายชาวมลาบรีจะชำนาญในการปีนต้นไม้ โดยเฉพาะการปีนเก็บรังผึ้ง 3) ชาวมลาบรีมีความชำนาญในการล่าสัตว์ด้วยเครื่องมือเพียงไม่กี่อย่าง เช่น หอก มีด ฯลฯ (หมื่นวลี 2537 : 82-86)

การจุดไฟสำหรับหุงต้มอาศัยและประกอบการงานอื่นๆ ชาวมลาบรีใช้วิธีจุดไฟด้วยการนำก้อนหิน 2 ก้อนมาเสียดกันจนเกิดไฟ และใช้เชื้อไม้ที่ลอกออกมามีลักษณะคล้ายนุ่นทำเป็นเชื้อเพลิง (อ้ายปา คนธพฤษ 2554 : สัมภาษณ์) ก้อนหินในการจุดไฟชาวมลาบรีให้ความสำคัญอย่างมากโดยยังเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีแม้เข้ามาอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งแล้ว

ภาพ 4.4 การจุดไฟของชาวมลาบรี

3) ลักษณะครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวของชาวมลาบรีมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว ภายในครอบครัวจะอาศัยอยู่ร่วมกันประมาณ 3-4 คน ประกอบไปด้วย พ่อ แม่และลูกๆ ซึ่งภายในแต่ละครอบครัวมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน โดยผู้ชายมีหน้าที่สร้างเพิงที่พักและล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหาร ขณะที่ผู้หญิงมีหน้าที่ เช่น หุงต้มอาหาร ขูดเปลือก มัน ตักน้ำจากลำห้วย และเลี้ยงลูก ฯลฯ (ศรี หิรัญศิริ 2554 : สัมภาษณ์)

ชาวมลาบรีแบ่งกลุ่มเครือญาติออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กอมแบร ผู้ที่สืบเชื้อสายมาเป็นลูกหลาน ความสัมพันธ์แบบนี้เป็นความสัมพันธ์แบบครอบครัว แบบพ่อแม่กับลูก ปู่ย่ากับหลาน พฤติกรรมจะแสดงออกมาในลักษณะการอบรมสั่งสอนเลี้ยงดู (2) ดิ่งโรย เป็นพี่น้องร่วมบิดา

มารดา เป็นพี่น้องของบิดามารดา และญาติพี่น้องที่เป็นบุตรของพี่น้องบิดา ถือว่าเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายเดียวกัน แม้จะไม่ได้อยู่รวมเป็นครัวเรือนเดียวกัน แต่ก็มีกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจร่วมกัน (3) บันแสนะ ในความหมายแคบเป็นบุคคลที่สัมพันธ์เชิงเครือญาติกับมารดา ในความหมายกว้างคือบุคคลที่เป็น ชาวมลาบรีด้วยกัน เป็นการประสานครอบครัวชาวมลาบรีเข้าด้วยกันเป็นสังคมชาวมลาบรีทั้งหมด (สุรินทร์ ภูษจร 2531 : 77-81 และศรี หิรัญศิริ 2554 : สัมภาษณ์)

นอกจากนี้การที่สังคมของชาวมลาบรีเป็นสังคมแบบล่าสัตว์ หาของป่า ไม่นิยมการเก็บออมไว้ใช้ในภายหน้า ได้ส่งผลให้ลักษณะการเมือง การปกครองของสังคมชาวมลาบรีไม่มีความชัดเจน โดยชาวมลาบรีมีความเท่าเทียมกันสูง ฐานะทางสังคมของสมาชิกแตกต่างกันน้อยในเรื่องความมั่งคั่ง อำนาจ และเกียรติภูมิ ชาวมลาบรีไม่มีผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ นอกจากผู้อาวุโส ผู้สูงอายุ ผู้มีประสบการณ์สูงที่มีความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี คนกลุ่มนี้จะได้รับการนับถืออย่างมากในสังคม (ศรี หิรัญศิริ 2554 : สัมภาษณ์)

4) ประเพณี ประเพณีของชาวมลาบรีมีไม่มากนักที่สำคัญๆ ได้แก่

- การเกิด เมื่อผู้หญิงตั้งครรภ์และใกล้เวลาคลอด ต้องไปคลอคยงที่ห่างจากที่อยู่อาศัยของตน โดยมีผู้หญิงในเผ่าจะไปช่วยทำคลอดให้ ส่วนผู้ชายถูกห้ามไม่ให้เข้าไปในบริเวณที่คลอดบุตร เมื่อคลอดบุตรออกมาแล้วชาวมลาบรีจะใช้ไม้แหลมๆ อาจเป็น ไม้ไผ่ตัดสายสะดือของเด็ก จากนั้นก็ใช้ใบตองหรือเปลือกปอที่เตรียมไว้ห่อตัวเด็ก ส่วนรกของเด็กจะถูกไว้ฝังไว้ในดินบริเวณที่คลอด จากนั้นแม่ก็จะอุ้มเด็กกลับไปยังที่พักอาศัย เมื่อผู้หญิงคลอดบุตรเสร็จจะไม่มีการอยู่ไปอย่างคนเมือง แต่จะทำงานเบาๆ เช่น ตักน้ำ หุงต้มอาหาร ฯลฯ ทำอยู่ประมาณ 2-3 วัน ก็สามารถออกไปทำงานหนัก หรือเดินทางไปได้ตามปกติ (แก้ว คนชนพฤษ 2554 : สัมภาษณ์ และ <http://mlabri.hilltribe.org/thai/mlabri-birth.php>)

- การเสียชีวิต เมื่อมีคนเสียชีวิตชาวมลาบรีจะนำศพไปไว้ในโพรงไม้หรือต้นไม้ใหญ่ที่เป็นโพรง แล้วนำก้อนหินปิดโพรงไว้เพื่อป้องกันไม่ให้สัตว์มารบกวนร่างผู้เสียชีวิต ไม่มีการประกอบพิธีกรรมฝังศพหรือเผาศพ เนื่องจากมองว่าการตายเป็นเรื่องปกติ ขณะเดียวกันชาวมลาบรีไม่มีอุปกรณ์ในการขุดดิน เช่น จอมหรือเหล็ก ดังนั้นจึงไม่นิยมฝังศพ ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับสังคมภายนอกจึงเริ่มมีการประกอบพิธีการฝังศพเกิดขึ้น โดยการฝังศพของชาวมลาบรีจะทำการขุดดินประมาณ 1 เมตร แล้วนำไม้ไผ่รองไว้ก้นหลุม จากนั้นก็นำศพไปวางแล้วนำไม้ไผ่วางทับอีกชั้นหนึ่งก่อนกลบดิน กรณีถ้ามีผู้เสียชีวิตเป็นเด็กอาจมีการขุดหลุมน้อยกว่า 1 เมตร ในการฝังศพก็ได้ (อ้ายปา คนชนพฤษ 2554 : สัมภาษณ์)

- การแต่งงาน ชาวมลาบรีไม่มีประเพณีการแต่งงาน โดยถ้าชายและหญิงพอใจกันก็จะไปบอกพ่อแม่ฝ่ายหญิง และทางฝ่ายชายจะพาพ่อแม่และแม่มาพูดคุยเจรจากับพ่อแม่ของฝ่ายหญิง เมื่อครอบครัวของทั้งสองฝ่ายรับรู้ ผู้ชายก็สามารถพาผู้หญิงไปสร้างที่พักอยู่อีกที่หนึ่งได้เลย (แก้ว คนชนพฤษ์ 2554 : สัมภาษณ์) โดยพ่อและแม่ของทั้งสองฝ่ายจะมีการกล่าวอวยพรให้กับทั้งคู่

ภายหลังการแต่งงานจะแยกครอบครัวออกไปสร้างครอบครัวใหม่ในบริเวณใกล้เคียงกับครอบครัวเดิมแต่จะไม่อาศัยร่วมกับพ่อแม่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งการแยกครอบครัวของชาวมลาบรีเป็นเพียงแค่การแยกสถานที่ที่อยู่อาศัยหลักบนอนเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ทางสังคมด้านอื่นๆ ไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างเด็ดขาด (สุรินทร์ ภูขจร 2531 : 46) โดยจะเห็นได้จากการหาอาหารมาได้มักยังมีการนำมาแบ่งปันกันอย่างเท่าเทียมกันเหมือนเดิม ดังนั้นความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจึงค่อนข้างแน่นแฟ้น

ขณะเดียวกันเมื่อผู้หญิงตกลงปลงใจอยู่กับผู้ชายแล้วต้องเปลี่ยนชื่อตามสามี เช่น สามีชื่อ อาลี ฝ่ายหญิงชื่ออะไรก็ตามแต่ต้องเพิ่มคำว่า “ยะ” เข้าไปนำหน้าชื่อและตามด้วยชื่อของสามี กล่าวคือ ฝ่ายหญิงต้องเปลี่ยนชื่อตามสามีเป็น “ยะอาลี” คำว่า ยะ เป็นคำนำหน้าชื่อของภรรยา หมายความว่า ผู้ เป็นภรรยาของ... ดังนั้น “ยะอาลี” ก็คือ ภรรยาของอาลี เป็นต้น และหากมีลูกด้วยกันจะมีการตั้งชื่อตามพ่อ เช่น พ่อชื่ออาลี ลูกจะชื่อ อาลี อีดี เป็นต้น (แก้ว ไพโรนิวาส 2554 : สัมภาษณ์ และ <http://mlabn.hilltribe.org/thai/mlabri-birth.php>) โดยอายุของชายหญิงที่จะไปใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันนั้นดูเพียงว่ามีความสามารถในการหาอาหารได้หรือยัง ดังนั้นชาวมลาบรีจึงมีสามีและภรรยาตั้งแต่อายุยังน้อย

แต่ถึงกระนั้นความสัมพันธ์ระหว่างชาย-หญิงของชาวมลาบรีที่อยู่ภายใต้กรอบของการรับรู้ของบิดามารดาเท่านั้น ชาวมลาบรีไม่นิยมการเกี่ยวพาราตี ไม่แต่งงานในเครือญาติด้วยกันเอง และไม่สนับสนุนให้คนในเผ่าตนเองแต่งงานกับคนเผ่าอื่นๆ นอกจากนี้การมีสามีภรรยามากกว่า 1 คนในเวลาเดียวกันถือว่าเป็นการผิดผี และที่สำคัญยังห้ามมีเพศสัมพันธ์ก่อนการตกลงเป็นสามีภรรยา กัน สังคมชาวมลาบรีมีอัตราการแยกกันอยู่สูงมาก เนื่องจากชาวมลาบรีเชื่อว่าถ้าเกิดความเจ็บป่วยขึ้นกับฝ่ายใดนั้นเป็นเครื่องหมายที่แสดงให้เห็นว่าผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่ต้องการให้ทั้งสองอยู่ร่วมกันอีก (สุรินทร์ ภูขจร 2531 : 84 และแก้ว ไพโรนิวาส 2554 : สัมภาษณ์)

ก่อนที่ชาวมลาบรีจะเป็นสามี – ภรรยา กันต้องผ่านกฎเกณฑ์ข้อห้ามทางสังคมของชาวมลาบรีหลายประการ เช่น 1) ไม่ให้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับคนที่ เป็นสายเลือดเดียวกัน เช่น บิดากับบุตร พี่กับน้อง 2) ไม่ให้มีความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างบุตรที่เกิดจากพี่น้องของพ่อหรือทางแม่ไม่ว่าจะเป็นพี่น้องเพศใดก็ตาม 3) ไม่ให้มีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนจะมีการแต่งงาน

เกิดขึ้น 4) ไม่ให้มีความสัมพันธ์ ทางเพศกับบุคคลนอกสมรส คือห้ามมีชู้นั่นเอง (หมิ่นวาลี 2537 : 88-96)

5) ศาสนาและความเชื่อ

เดิมชาวมลาบรีเป็นกลุ่มชนที่ไม่มีการนับถือศาสนาใดๆ แต่ชาวมลาบรีนับถือ วิญญาณและผี เช่น ผีป่า ผีภูเขา ผีแม่น้ำ เป็นต้น โดยชาวมลาบรีจะทำพิธีเลี้ยงผี โดยใช้ไม้ 3-4 ท่อน นำมาสร้างเป็นร้านไม้สูงมานักเพียงแค่อป้องกันไม่ให้สัตว์มากินของเช่น นำดอกไม้มา ประดับร้าน เครื่องเช่นที่ใช้เลี้ยงผี ได้แก่ นำผึ้ง หัวมัน เต้าหรืออาจเป็นตะกวดหรือตัวแรน ใส่ ลงในใบตองแล้ววางไว้ มีการสวดเชิญวิญญาณผีต่างๆ มารับเครื่องเช่น เป็นอันเสร็จพิธี (อ้ายปลา คนชนพฤษ 2554 : สัมภาษณ์)

ขณะเดียวกันความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ ยังได้ส่งผลให้เมื่อชาวมลาบรีเกิดอาการ เจ็บป่วยก็จะทำพิธีเรียกขวัญหรือไปทำพิธีขอขมายังที่ที่เขาเชื่อว่าจะได้ไปล่วงเกินหรือลบหลู่ โดยมี ผู้เฒ่าผู้แก่ของเผ่าจะทำห้วงกลมๆ แล้วไปทำพิธีขอขมายังบริเวณนั้นๆ มีการกล่าวบทสวด เล็กน้อยตามความเชื่อ

ผีที่ยิ่งใหญ่ในความเชื่อของชาวมลาบรี คือ ผีหลวง จะทำหน้าที่รักษาภูเขา แม่น้ำ พื้นดิน เป็น หัวหน้าที่ใหญ่ที่สุด แต่บางกลุ่มเชื่อว่าเป็นผีฟ้า ที่คอยคุ้มครองให้พวกเขาปลอดภัย ข้อห้ามของผีตามความเชื่อ เช่น (1) ห้ามมีชู้ ถ้าหญิงมีชู้กับชายอื่น ผู้เป็นสามีต้องหย่าทันที เพราะอาจจะมีเคราะห์หรือมีอันเป็นไป (2) ห้ามผู้ชาย เข้าไปเวลาผู้หญิงคลอดบุตรรวมไปถึงห้าม ช่วยทำคลอดด้วย (3) หากมีการฝังศพผู้ชายต้องหันไปทางทิศตะวันตกและผู้ชายจะเป็นคนหาม ส่วนผู้หญิงให้หันไปทางทิศตะวันออกและผู้หญิงจะเป็นผู้หามไปฝังเอง (4) ไม่เดินลอดเสาวัลย์ ขนาดใหญ่ เพราะอาจทำให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บ และ(5) ห้ามจับหัวหรือลูบหัวผู้ชายชาวมลาบรี (วิสุทธิ ศรีวิศาล 2537 : 50-51, 112- 118)

ชาวมลาบรีไม่สวมใส่เครื่องรางใดๆ แต่มีรอยสักซึ่งสันนิษฐานว่าอาจมีความสำคัญใน เชิงไสยศาสตร์ทำนองเดียวกับการสักยันต์ นอกจากนี้ชาวมลาบรียังเชื่อในอานุภาพทางไสยศาสตร์ ของหอกด้วย (J.J. Boeles 1963 : 146) ซึ่งอาจเนื่องมาจากเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการหาอาหารและ ป้องกันภัย

6) ภาษา

ภาษามลาบรีเป็นภาษาสาขา Khumic ของตระกูลภาษา Mon-khmer ในตระกูลภาษา Austroasiatic มีชนิดของคำคล้ายคลึงกับกลุ่มภาษาตระกูล Mon-khmer ทั่วไป คือ คำผสม คำเติม

คำ ที่ยืมมาจากภาษาอื่น และคำที่สร้างขึ้น (J.J. Boeles 1963 : 159) ภาษาของชาวมลาบรี ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทยและประเทศลาว มีภาษาเป็นของตนเอง โดยภาษามลาบรีเป็นภาษาหนึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตร-เอเชียติก ภาษากลุ่มมอญ-เขมร สาขามอญ-เขมรเหนือ สาขาย่อยขมุ โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 สาขาด้วยกัน คือ สาขาที่พูดกันในประเทศ ลาวสาขาหนึ่ง ส่วนอีกสองสาขาพูดกันในประเทศไทย (<http://th.wikipedia.org/>)

ภาษาของชาวมลาบรีมีแต่ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน ไม่รู้จักการนับเลข ทำให้ในช่วงแรกๆ ของการเข้ามาปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอก เช่นการที่ชาวมลาบรีเข้ามารับจ้างทำงานจึงมักจะโดนเอารัดเอาเปรียบเสมอจากการที่ไม่รู้หนังสือและการคิดเลข ซึ่งภาษาเขียนดังภาพที่ 4.5 เป็นสิ่งที่ในปัจจุบันได้มีการเทียบเคียงเสียงเพื่อให้ภาษาพูดของชาวมลาบรีกลายเป็นภาษาเขียนขึ้นมา และยังช่วยทำให้ภาษามลาบรีไม่สูญหายไปด้วย

ภาษาไทย	ภาษามละ
พ่อ	เม้ม
แม่	เมอะ
ลูกสาว	แเอาฮู้ย
ลูกชาย	แเอาโย่ง
สวัสดิ์ / คำทักทาย	อะเล่แล
สบายดีไหม	จ๊กเกร่แล
กินข้าว	อะเอ้อแล
ไปไหน	จ๊กกะแลง
อัน	โอ
ได้	ค้าย
ไม่ได้	ก้อบค้าย
ใช่	โอ
ไม่ใช่	กี้แมน

ภาพที่ 4.5 ตัวอย่างภาษาพูดของชาวมลาบรี

ที่มา: <http://mlabri.hilltribe.org/thai/mlabri-langiige.php>

7) เครื่องแต่งกายและเครื่องมือเครื่องใช้

การแต่งกายของชาวมลาบรีในสมัยโบราณใช้เปลือกปอเพื่อปกปิดร่างกายและเพื่อความอบอุ่นแก่ร่างกาย โดยวิธีการนำมาใช้คือ ลอกเปลือกจากต้นปอออกมาแล้วนำเปลือกของต้นปอไปทุบให้ละเอียด ตากให้แห้ง แล้วนำมาทำเป็นเครื่องแต่งกายทั้งผู้หญิงและผู้ชาย แต่ทั้งนี้ไม่มีการนำใบตองมาทำเป็นเครื่องแต่งกายอย่างที่คนภายนอกทั่วไปเข้าใจกัน เพราะใบตองขาดง่ายและใส่ได้ไม่นาน โดยใบตองชาวมลาบรีจะใช้สำหรับทำเพิงพักเท่านั้น (อ้ายปา คนชนพฤษ์ 2554 : สัมภาษณ์)

ต่อมาเมื่อเริ่มมีการติดต่อกับสังคมภายนอก ในช่วงแรกๆ ผู้ชายเริ่มมีการใช้ผ้ามาทำเป็นผ้าเตี่ยวเพื่อสวมใส่เพียงผืนเดียว เรียกว่า ผ้า “ตะแห่ด” ซึ่งเป็นเครื่องแต่งกายของชนเผ่า ส่วนผู้หญิงบางคนก็ใส่เสื้อแต่บางคนก็ไม่ใส่ ผู้หญิงบางคนเริ่มมีการนุ่งผ้าตามแบบของคนเมืองอยู่บ้าง

ภาพที่ 4.6 การแต่งกายของชาวมลาบรี ที่เรียกว่า “ตะแห่ด”

ธรรมเนียมอีกอย่างหนึ่ง คือ ชายหญิงทุกคนต้องเจาะหูทั้งสองข้างตั้งแต่เด็ก ด้วยการ
ใช้ไม้ไผ่เหลาปลายแหลมเจาะลงไปบนบริเวณดั้งหู สมัยก่อนจะนำดอกไม้มาเสียบไว้ในรูหูที่เจาะ
และจากสังเกตผู้เฒ่าบางคนดั้งหูขาดมาจากการเจาะก็มี

ภาพที่ 4.7 ชาวมลาปรีนิยมเจาะหูทั้งชายและหญิง

เครื่องมือเครื่องใช้ ชาวมลาปรีนิยมทำกระเป๋าย่าม เนื่องจากชาวมลาปรีเป็นกลุ่มคนที่
ต้องเร่ร่อนอยู่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นสิ่งของทุกอย่างจะใส่ในย่ามเพื่อใช้ในการเดินทาง ดังนั้นย่ามจึง
ต้องมีความแข็งแรง การทำย่ามเป็นสิ่งที่หญิงชาวมลาปรีทุกคนต้องเรียนรู้และต้องเป็นคนทำ ย่าม
ของชาวมลาปรีทำด้วยการใช้แกนกลางของใยไม้ที่ชาวมลาปรีเรียกว่า “ทะแปด” มาทำเป็นเส้นใย
ย้อมสีด้วยเปลือกไม้และรากไม้เพื่อให้เกิดความงดงาม ขณะที่ กัวย¹เสื่อ และปลอกมิดผู้ชายชาว
มลาปรีเป็นผู้ทำเพื่อใช้สอยภายในครอบครัวเท่านั้น สิ่งของเหล่านี้มักทำขึ้นจากไม้ไผ่นำมาสานให้
เกิดรูปร่างตามที่ต้องการ ไม่ได้เน้นเรื่องความสวยงาม แต่เน้นถึงประโยชน์ในการใช้สอยและ
ความคงทนมากกว่า

¹กัวย แปลว่า ภาชนะสาน ประเภทตะกร้าหรือชะลอม

ภาพที่ 4.8 ก๊วยของชาวมลาบรี

ที่มา : <http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=chaiwat4u&group=1&page=3>

ชาวมลาบรีผลิตเครื่องมือเครื่องใช้แบบง่ายๆ ไม่มีพัฒนาการหรือเทคนิคใดๆ เช่น กระบอกลมไฟ ครกไม้ สากตีพริก ตระกร้าหวาย ข่าม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ชาวมลาบรีสานขึ้นมาใช้เอง จากต้นปอ ส่วนมีด เลื่อย หรือหอก พวกเขาก็สามารถทำขึ้นมาใช้เองได้

8) การรักษาโรค

ในช่วงเวลาของการอยู่ป่าชาวมลาบรีเป็นกลุ่มคนที่ไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับสังคมภายนอกมากนัก ดังนั้นจึงส่งผลให้เมื่อเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ชาวมลาบรีมักรักษาโรคด้วยสมุนไพร รากไม้ ใบไม้ ในเวลาที่มีคนเจ็บไข้ได้ป่วย โดยถ้ามีอาการหนักลูกไปไหนไม่ไหวก็จะมีผู้เฒ่าผู้แก่ใช้ยาสมุนไพรที่หาได้จากป่ามาใช้รักษา หรือบางทีก็ใช้คาถาเป่าสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากร่าง โดยคาถาที่ใช้ เป็นภาษาของชาวมลาบรีเอง (อ้ายปา คนชนพฤษ์ 2554 : สัมภาษณ์) เหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของชาวมลาบรีด้านภูมิปัญญาในการรักษาโรค

มลาบริมีความรู้ในการรักษาพยาบาลด้วยการใช้ยาป่า “ระเหอะจะเป็ยะเคื่อ” สาเหตุของการเจ็บไข้ได้ป่วยมีทั้งที่เกิดจากสัตว์ป่า เช่น หากถูกผึ้งต่อยมลาบริจะใช้ใบ“สะอาล” มาตำแล้วนำน้ำยามาถูบเอาเหล็กในออก เป็นต้น แต่ในกรณีถูกสัตว์ป่าทำร้าย เช่น หากถูกเสือทำร้ายหรือถูกกัด แล้วไม่ตาย คนที่ถูกกัดต้องเสียดสละให้เสือกินเพื่อไม่ให้พื้ร่องถูกเสือกินไปทำร้าย หากเสือกัดตายก็จะทิ้งศพไว้ให้เสือกิน แล้วคนอื่นก็จะรีบย้ายหนีไปอยู่ที่อื่น สำหรับการใช้พืชสมุนไพรรักษานั้น มลาบริรู้จักใช้ยารากรากของ “เบอะเวรง” ซึ่งมีลักษณะคล้ายบอนมาทำยาทาแผลและฝี โดยใช้ร่วมกับน้ำจากเถา “แฮะ-ซ” รักษาอาการปวดท้องและฝีหนองได้ นอกจากนี้ยังมีต้น “ป่าบ” ซึ่งเป็นพืชตระกูลข่าป่าและ “ตะรอน” ใช้ส่วนหัวใต้ดินมาต้มดื่ม เพื่อรักษาอาการปวดหัวเป็นไข้ไม่สบาย (สักรินทร์ ฌ นาน 2548 : 117-119)

9) การศึกษา

จากการที่ชาวมลาบริเป็นเผ่าเร่ร่อนไปตามแหล่งอาหาร ทำให้สังคมของชาวมลาบริไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่และประกอบกับการที่ชาวมลาบริไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับสังคมภายนอกนี้เองได้ส่งผลให้ชาวมลาบริไม่ได้รับการศึกษาตามแบบในระบบ ภาษาของชาวมลาบริเป็นภาษาพูด ดังนั้นการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ จึงอาศัยการจดจำจากรุ่นสู่รุ่น และยังส่งผลให้ในบางครั้งเมื่อต้องติดต่อกับสังคมภายนอกเพื่อซื้อข้าวของที่จำเป็น ชาวมลาบริมักจะรู้ไม่เท่าทันชนเผ่าอื่น เช่น เมื่อมีการนำสินค้าป่ามาแลกเปลี่ยนหรือมาขายก็มักไม่ได้ราคาในจำนวนที่ต้องการ หรือในบางครั้งยืมเงินมา 500 บาทต้องไปทำงานใช้หนี้ ซึ่งใช้เท่าไรก็ไม่หมด หรือไปเอายาสิฟันมาหลอดหนึ่งต้องใช้แรงงานแรมเดือน หรือหักข้าวโพดทั้งคอก บางครั้งเอาหมูมาไม่กี่ชิ้นต้องทำงานเป็นเดือน ทั้งหมดเกิดจากการที่ไม่รู้หนังสือ ไม่รู้จักเงิน ไม่รู้การนับจำนวนของชาวมลาบริ (ศรี หิรัญศิริ 2554 : สัมภาษณ์)

การศึกษาของชาวมลาบรินั้นมีลักษณะของการเรียนรู้ โดยเด็กจะเรียนรู้ด้วยการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่หรือจากการอบรมสั่งสอน เป็นการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ เป็นการศึกษาในครอบครัว ในชุมชนที่อาศัยอยู่ พ่อแม่จะใช้เวลาว่างสั่งสอนลูก เช่น การเล่านิทานโบราณ ประเพณี วิธีดูรอยเท้าสัตว์ วิธีเอาตัวรอด การหาเลี้ยงชีพ เป็นต้น ส่วนเด็กผู้หญิง มารดาจะสอนวิธีหาอาหารใกล้เพิงพัก เช่น ขุดเผือก ขุดมัน คุณลักษณะของพืชป่าว่าแบบไหนอันตรายหรือไม่ วิชาการเป็นแม่บ้านแม่เรือน หุงหาอาหาร เลี้ยงน้อง เป็นต้น (วิสุทธิ ศรีวิศาล 2537 : 49 - 50, 107-111)

สิ่งต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของชาวมลาบริในช่วงที่อาศัยเร่ร่อนอยู่ในป่าก่อนที่จะมีการอพยพโยกย้ายมาตั้งหลักแหล่งที่มั่นคงในบริเวณบ้านห้วยหยวก ตำบลแม่ชะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่านในปัจจุบัน

1.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลลปรี

ปัจจุบันชนชาวมลลปรีที่จังหวัดน่านเริ่มเข้ามารวมกันอยู่เป็นหมู่บ้านที่หมู่บ้านห้วยหยวก หมู่ 6 ตำบล แม่ชะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีจำนวนครัวเรือน 32 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 33 ครอบครัว มีประชากรทั้งหมดจำนวน 180 คน แบ่งเป็นชาย 41 คน หญิง 48 คน เด็กชาย 39 คน เด็กหญิง 52 คน โดยประชากรทั้งหมด ณ บริเวณดังกล่าวย้ายมาตั้งอยู่เมื่อประมาณ พ.ศ.2541 ซึ่งปัจจัยสำคัญในการอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่ง จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทำให้พอสรุปได้ว่า มีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิถีชีวิตของชาวมลลปรี ดังนี้

1) ความต้องการทางเศรษฐกิจ ปัจจัยข้อนี้เกิดจากการที่ในช่วงประมาณ พ.ศ.2512-2538 ชาวม้งได้อพยพจากบ้านบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่านมาตั้งรกรากอยู่บริเวณภูเขาแถบรอยต่ออำเภอเวียงสา ซึ่งการเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ชาวม้งส่วนใหญ่ยึดอาชีพทำการเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าวโพด ข้าวไร่ ต่อมาชาวม้งได้มีการขยายพื้นที่ในการเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น ทำให้แรงงานภายในครอบครัวไม่เพียงพอในการทำงาน ดังนั้นชาวม้งจึงต้องการแรงงานสำหรับการทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น โดยแรงงานที่มีอยู่ในขณะนั้นคือ ชาวมลลปรี เนื่องจากเป็นแรงงานที่ค่าจ้างค่อนข้างถูก ด้วยการจ่ายค่าจ้าง เช่น ข้าวสาร เกลือ น้ำตาล ยาสูบ เสื้อผ้า ผ้าห่ม ภาชนะหุงต้ม หวี กระจก เนื้อหมู ข้าวสุก ฯลฯ หรือแล้วแต่ความต้องการของชาวมลลปรีในขณะนั้น

ขณะที่ชาวมลลปรีเริ่มแรกเศรษฐกิจเป็นแบบพอกินพอใช้ไปวันๆ ยังไม่มีการสะสมทรัพย์สินเงินทองเหมือนสังคมภายนอก แต่ด้วยความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเริ่มแรกจากการต้องติดต่อกับชาวม้งโดยการนำของป่า ได้แก่ น้ำผึ้ง สัตว์ป่ามาแลกเปลี่ยนกับสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น ได้แก่ เสื้อผ้า มีด อาหาร ต่อมาผู้ชายชาวมลลปรีได้เริ่มเข้ามาเพื่อรับจ้างเป็นแรงงานให้กับชาวม้งเพื่อแลกกับข้าวสุก หมู และของใช้ที่จำเป็นอื่นๆ ซึ่งหนึ่งในกลุ่มแรกที่เข้ามาคือ ครอบครัว ศรี หิรัญศิริ โดย ศรี ได้เล่าว่า “แรกๆ เพียงแค่ออกมาเที่ยวบ้าง จากนั้นมารับจ้างบ้าง โดยช่วงแรกๆ มาอาศัยอยู่กับชาวม้งก่อนในช่วงทำงาน แล้วกลับไปอยู่ป่า แต่ภายหลังเริ่มเข้ามาตั้งหลักแหล่ง เนื่องจากมีอาหารการกินที่ดีกว่าอยู่ในป่า” (ศรี หิรัญศิริ 2554 : สัมภาษณ์) จากการอพยพมาเพียงครอบครัวเดียวก็เริ่มออกมาจากป่ามาทำงานกับชาวม้งเพิ่มมากขึ้นทั้งผู้ชายและผู้หญิง โดยปัจจุบัน (พ.ศ.2554) ไม่มีชาวมลลปรีอยู่ในป่าอีกแล้ว

ดังนั้นการมาเป็นแรงงานในพื้นที่การเกษตรของชาวม้งนั้น เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ชาวมลลปรีออกจากป่ามาอาศัยตั้งหลักแหล่งมั่นคง โดยชาวมลลปรีได้ค่าจ้างจากการ

ทำงานวันละประมาณ 150-200 บาท (ศรี หิรัญศิริ 2554 : สัมภาษณ์) ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในช่วง การทำการเกษตรกรรม บางครั้งถ้าเข้าไปยังหมู่บ้านในช่วงเวลากลางวันจะไม่พบชาย – หญิงวัย แรงงานของชาวมลาบรี แต่อาจพบแต่เด็กและคนชรา เนื่องจากชาย – หญิงส่วนมากต้องออกไป ทำงานในนาของชาวม้ง

2) **สภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลง** ชาวมลาบรีเป็นกลุ่มชนอาศัยอยู่และหาอาหาร จากป่า โดยเรื้อนเสาะหาแหล่งอาหารด้วยการล่าสัตว์ และขุดหัวมันเป็นอาหาร ดังที่กล่าวไปแล้ว ข้างต้น การที่ชาวมลาบรีอาศัยและหาอาหารจากป่าในการดำรงชีวิตนั้นทำให้สิ่งที่สำคัญที่สุดในการ ดำรงชีวิตคือป่าไม้หรือสภาพแวดล้อมจะต้องมีความอุดมสมบูรณ์ โดยในอดีตภาคเหนือเป็น ภาคที่เคยอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้และมีสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่มาก แต่ในปัจจุบันนี้ป่าไม้ถูก ทำลายลง จำนวนสัตว์ป่าก็ลดน้อยลงด้วย ปัจจุบันเนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีการสำรวจล่าสุด ถึงปี 2552 มีเนื้อที่ 171,585.65 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 33.44 ลดลงจากข้อมูลในปี 2504 ซึ่งเป็น ข้อมูลที่มีการสำรวจ โดยวิธีการแปลภาพถ่ายดาวเทียมในปีแรกที่มีการจัดเก็บข้อมูล ที่มีเนื้อที่ 273,629.00 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 53.33 ถึง 102,043.35 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 19.89 หรือลดลงร้อยละ 37.3 ของพื้นที่ป่าไม้ที่เคยมีในปี 2504 (<http://seub.or.th/index.php?>)

ดังนั้นป่าที่ซึ่งเป็นอยู่อาศัยน้ำ เป็นที่อยู่อาศัยถูกทำลายด้วยการตัดไม้และเผาทำลายป่า การทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งส่วนหนึ่งอาจมาจากการที่ชนเผ่าม้งได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกไปยังแหล่งป่าที่ อุดมสมบูรณ์เพื่อทำการเกษตรกรรมหรืออาจมาจากปัจจัยการบุกรุกทำลายป่าของพวกนายทุนก็ดี ทำให้แหล่งป่าไม้ที่เคยอุดมสมบูรณ์ลดลง ซึ่งป่าที่เคยอุดมสมบูรณ์ลดลงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างมาก ที่ทำให้แหล่งอาหารตามธรรมชาติลดลงด้วย และแน่นอนย่อมมีผลโดยตรงต่อชนเผ่าที่อาหารอยู่ กินกับป่าอย่างชาวมลาบรี

เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง อาหารการกินไม่บริบูรณ์ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีก ปัจจัยที่ทำให้ชาวมลาบรีต้องออกจากป่าเพื่อมาหาที่อยู่อาศัยที่มีความอุดมสมบูรณ์

3) **การชักชวนของศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่าน** ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัด น่านปัจจุบันคือ ศูนย์พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดน่าน ได้เริ่มเห็นปัญหาต่างๆ ของชาวมลาบรีจึงได้เริ่มเข้าไปพูดคุยและชักชวนให้ชาวมลาบรีที่ยังคงอาศัยอยู่ในป่าเข้ามาอยู่ รวมกันกับชาวมลาบรีกลุ่มแรกที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานอย่างมั่นคงเมื่อประมาณ พ.ศ.2540 จำนวน 4-5 ครอบครัว และในพ.ศ.2541 เจ้าหน้าที่ของศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดน่านก็ได้เข้าไปชักชวน ชาวมลาบรีที่ยังหลงเหลืออยู่ในป่าให้มาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรยังพื้นที่คุ้มที่ 5 ชุมชนตองเหลือง บ้าน

ห้วยหยวก หมู่ 6 ตำบลแม่จะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน นอกจากนี้ทางศูนย์ยังได้เข้ามาช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวมลาบรี และได้มีการทำทะเบียนราษฎร์เพื่อให้ชาวมลาบรีสามารถอยู่ร่วมกันและช่วยเหลือตนเองได้

ขณะเดียวกันชาวมลาบรียังได้รับความช่วยเหลือจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนสาธารณสุขอำเภอ พัฒนาการอำเภอ กำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาและอนุรักษ์ ชนเผ่าตองเหลืองขึ้นที่บริเวณบ้านพื้เหนือ เพื่อให้ชาวมลาบรีที่อาศัยอยู่ในแถบนี้ได้มีที่อยู่อย่างถาวร ไม่ต้องอพยพเคลื่อนย้ายไปยังที่อื่นและยังได้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ชาวมลาบรีเพื่อเป็นการอนุรักษ์เผ่าพันธุ์ของชาวมลาบรีให้มีชีวิตยืนยาวสืบเชื้อสายเผ่าพันธุ์ต่อไป

ปัจจัยทั้ง 3 ข้อนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของชาวมลาบรีจากสังคมเร่ร่อนไปตามแหล่งอาหารกลายมาเป็นกลุ่มชนที่มีการลงหลักปักฐานอยู่กับที่ ไม่ต้องเร่ร่อนอย่างสมัยอดีตอีกต่อไป

ภาพที่ 4.9 หมู่บ้านชาวมลาบรี

2. สังคมและวิถีชีวิตภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงของชาวมลาบรี

ภายหลังจากที่ชาวมลาบรีได้อพยพออกจากป่ามาอาศัยอย่างมั่นคงในตำบลแม่ชะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ทำให้วิถีชีวิตของชาวมลาบรีเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในทุกๆ ด้าน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1) ชีวิตความเป็นอยู่และการตั้งถิ่นฐาน

ชาวมลาบรีจากที่เคยอาศัยเร่ร่อนไปตามแหล่งอาหารในป่า ไม่มีการสร้างถิ่นฐานที่มั่นคง แต่หลังจากอพยพเข้ามาอาศัยอยู่บริเวณคุ้ม 5 ตำบลแม่ชะนิงแล้ว ชาวมลาบรีเริ่มมีการปลูกสร้างบ้านอยู่อย่างมั่นคงด้วยการอยู่อาศัยรวมกันเป็นชุมชนของชาวมลาบรีเองภายใต้การสนับสนุนของหน่วยงานราชการหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 25 จังหวัดน่าน และ กองร้อย ตชด.324 ให้การช่วยเหลือดูแลความสงบสุขและคอยทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานราชการอื่นๆ ให้กับชาวมลาบรีอยู่ในช่วงเวลานี้ (เจน ขุนราม 2554 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.10 สภาพบ้านโดยทั่วไปของชาวมลาบรี

การสร้างบ้านของชาวมลาปริมีลักษณะเป็นการสร้างบ้านแบบง่ายๆ ด้วยไม้ไผ่และมุงหลังคาด้วยหญ้าแฝก ซึ่งสภาพบ้านดังกล่าวพอที่จะกันลมและฝนได้บ้างแต่ไม่มากนัก ขณะที่บางบ้านมีฐานะดีหน่อยก็เริ่มมีการมุงหลังคาด้วยสังกะสี ขณะเดียวกันสังเกตได้ว่าเริ่มมีบ้านที่ก่อสร้างด้วยอิฐอยู่ 1 หลัง ซึ่งเป็นของผู้นำชุมชน

ภายในบ้านไม้ไม่ได้มีการปูพื้นบ้าน ดังนั้นพื้นบ้านจึงยังคงมีลักษณะเป็นพื้นดิน มีการสร้างที่สำหรับนอนยกสูงจากพื้นพอประมาณด้วยไม้ไผ่ ขณะที่บางบ้านมีการยกสูงเพิ่มขึ้นและทำบันไดขึ้นไปอีกหนึ่งชั้น บางบ้านก็กั้นเป็นส่วนๆ เนื่องจากมีสมาชิกในครอบครัวหลายคน

ภาพที่ 4.11 สภาพภายในบ้านของชาวมลาปริ

นอกจากนี้ภายในบ้านยังมีการแบ่งเป็นส่วนทำอาหารแต่ก็ไม่ชัดเจนนัก สามารถย้ายที่ประกอบอาหารไปได้ตลอด เนื่องจากพบเศษขี้เถ้าอยู่ตามส่วนต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกบ้าน ชาวมลาปริใช้เศษไม้ที่หาได้จากบริเวณโดยรอบมาใช้เป็นเชื้อเพลิงเพื่อจุดไฟในการหุงต้มอาหาร ยังไม่ได้มีการใช้เตาแก๊ส และขณะเดียวกันก็ยังไม่มียานในการหุงต้ม จะมีก็เพียงเหล็กที่มีลักษณะเป็น วงกลมสามขาเป็นที่วางในการหุงต้มอาหาร การจุดไฟเริ่มมีการใช้ไม้ขีดไฟบ้าง ไฟแช็คบ้าง หรือ บางคนก็ใช้การจุดไฟแบบดั้งเดิม คือ การใช้หินสองก้อนมาสีให้เกิดประกายไฟแต่ปัจจุบันมีคนใช้น้อย มาก (อำพล สันทา 2554 : สัมภาษณ์)

ในแต่ละบ้านยังไม่มีห้องน้ำภายในบ้าน ห้องน้ำมีลักษณะเป็นห้องน้ำประจำภายใน หมู่บ้านที่สร้างด้วยสังกะสีแบบง่ายๆ ทั้งนี้เนื่องจากน้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญมีค่อนข้างน้อย และพื้นที่ของบ้านค่อนข้างมีจำกัด ขณะเดียวกันชาวมลฑลบริยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญของเรื่องสาธารณสุขเท่าที่ควร ทั้งๆ ที่สาธารณสุขประจำจังหวัดได้ให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าว แต่เนื่องจากเป็นความเคยชินของชาวมลฑลบริเมื่อครั้งยังอยู่ในป่า (ศรี หิรัญศิริ 2554 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.12 ห้องน้ำรวมของหมู่บ้านชาวมลฑลบริ

ขณะที่ไฟฟ้ายังเป็นสิ่งที่มีอยู่อย่างจำกัด ไฟฟ้าของชาวมลฑลบริที่ตำบลแม่ชะเนิง ที่อาศัยอยู่บนภูเขา ทำให้การไฟฟ้ายังเข้าไปไม่ถึง ดังนั้นไฟฟ้าที่นี่จึงใช้ระบบไฟฟ้าแบบโซล่าเซลล์ ผู้ที่ติดตั้ง คือ องค์กรไฟฟ้าจากพิษณุโลก ดังนั้นเวลากลางคืนจึงยังไม่สามารถใช้ไฟได้ต้องจุดตะเกียงและก่อไฟในบ้านแทน (ศรี หิรัญศิริ 2554 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.13 โซลาร์เซลล์ภายในหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.14 ถังเก็บน้ำประปาภายในหมู่บ้าน

น้ำประปา ใช้น้ำประปาที่เรียกว่าระบบประปาภูเขา มีการสร้างท่อนำขนาดใหญ่ไว้เพื่อ
กักเก็บน้ำเวลาขาดแคลนน้ำภายในหมู่บ้าน การใช้น้ำประปาภูเขาใช้โดยการส่งผ่านท่อพีวีซีเพื่อ
ส่งน้ำไปยังจุดๆ หนึ่งในกรอุปโภคและบริโภคของคนทั้งชุมชน

ที่สำคัญในปัจจุบันชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมลฑลบริที่เห็นอย่างชัดเจน คือ เริ่มให้
ความสำคัญกับการสะสมทรัพย์สินเงินทอง เริ่มมีการใช้สินค้าฟุ่มเฟือยเพิ่มมากขึ้น เช่น
รถจักรยานยนต์ มีโทรทัศน์ เครื่องเสียง ฯลฯ ทำให้บางคนเริ่มมีการก่อหนี้สิน โดยในช่วงที่เก็บ
ข้อมูลมีชาวมลฑลบริ 1 คน เป็นหนี้ประมาณ 5,000 บาท แต่ไม่มีเงินใช้หนี้ หลังจากโดนทวงหนัก
เข้าก็เกิดความอายเลยกินยาฆ่าตัวตาย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ยังขาด
การเรียนรู้ในเรื่องของการปรับตัวเข้ากับสังคมแบบใหม่

2) อาหารการกิน

ชาวมลฑลบริในปัจจุบันมีการบริโภคอาหารที่มีความหลากหลายมากขึ้น เนื่องจากกร
ที่ชาวมลฑลบริเริ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพที่เป็นหลักแหล่งทั้งจากการรับจ้างทั่วไป
เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ทำนา ฯลฯ ขณะเดียวกันเมื่อมีการติดต่อกับสังคมภายนอกได้พบ
เห็นวิถีชีวิตการกินของกลุ่มชนอื่นๆ ทำให้ชาวมลฑลบริที่มีเงินเริ่มซื้อหาอาหารมาบริโภค ไม่ต้อง
เร่ร่อนเพื่อไปหาอาหารจากป่ามาบริโภคเหมือนดังสมัยก่อน แต่ถึงกระนั้นการออกไปหาอาหาร
จากป่ามาบริโภคเหมือนเช่นอดีตยังมีอยู่บ้างแต่เป็นส่วนน้อย จะมีแต่ในกลุ่มคนรุ่นเก่าที่ยังติดกับ
วิถีชีวิตแบบเดิม ขณะที่เด็กรุ่นใหม่ๆ ไม่เคยออกไปหาอาหารจากป่ามาบริโภคเลย และไม่นิยม
ออกหาของป่ามาบริโภคเหมือนคนรุ่นเก่า (เดา เมลิ่งไพโร 2554 : สัมภาษณ์) อาจเนื่องเด็กรุ่นใหม่
ไม่เคยใช้ชีวิตในป่า ประกอบกับได้รับการศึกษาและไปใช้ชีวิตอยู่ในเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในด้านการบริโภคอาหาร

อาหารการกินส่วนใหญ่ของชาวมลฑลบริมักซื้อมาจากชุมชนภายนอก โดยมีรถเข้ามา
ขาย เครื่องอุปโภคและบริโภค หรือไม่กี่หาซื้อจากร้านของชาวม้ง ขณะเดียวกันรัฐบาลก็พยายาม
ส่งเสริม ให้มีการปลูกผัก เลี้ยงหมู ไก่ กบ ไว้รับประทานเองอีกด้วย (อำพล สันทา 2554 :
สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ชาวมลฑลบริได้พยายามรวมตัวกันจัดตั้ง “ร้านค้าชุมชนมลฑลบริ” ขึ้น ซึ่งผู้
ก่อตั้ง คือ หัวหน้านักวิชาการ ประจำกรมการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่าน การเข้ามาตั้งร้านค้า
ชุมชนนี้มีจุดประสงค์เพื่อต่อต้าน อำนาจเถื่อนของชนบั้งกลุ่ม กล่าวคือ ชาวมลฑลบริมักถูกเอา
เปรียบจากการซื้อสินค้าจากกลุ่มชนอื่น เสมอ โดยเฉพาะเรื่องอาหารการกินและยารักษาโรค ใน
บางครั้งต้องจ่ายเงินจำนวนมากแต่ได้สินค้าที่คุณภาพต่ำ หรือซื้อสินค้าในราคาแพงกว่าราคาจริง

ซึ่งอาจจะด้วยชาวมลาบรีไม่ได้หนังสือ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ไม่รู้ตัวเลข ทำให้ไม่รู้ราคา สินค้าที่ถูกต้องจึงมักถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ ดังนั้นการตั้งร้านค้าจึงเพื่อป้องกันไม่ให้ชาวมลาบรีโดยเอาเปรียบ (ศรี หิรัญศิริ 2554 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.15 ร้านค้าชุมชนมลาบรี

แต่ถึงกระนั้นจากการเข้าไปสังเกตภายในหมู่บ้านปรากฏว่าร้านค้าดังกล่าวปัจจุบันไม่ได้รับบริการเอาใจ ใส่ดูแลเท่าที่ควร สินค้าภายในร้านมีจำนวนไม่มากนัก และไม่พบว่ามีใครเป็นผู้รับผิดชอบร้านค้าดังกล่าว จึงนับว่าเป็นจุดอ่อนของชาวมลาบรีที่ต้องเรียนรู้

ภาพที่ 4.16 สินค้าที่มีวางจำหน่ายในร้านค้า

ขณะเดียวกันเด็กชาวมลาบรีที่ได้รับการศึกษาจาก โรงเรียนของรัฐบาล เช่น ศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กวัยเตาะแตะในหมู่บ้าน จะมีอาหารบริโภคทั้งช่วงเวลาเช้าและกลางวัน ทำให้เด็กเล็กชาวมลาบรีมีอาหารบริโภคอย่างครบหมวดหมู่ แต่ถึงกระนั้นบิดามารดาของเด็กเมื่อเวลาออกไปรับจ้างทำไร่นาก็มักนำลูกหลานของตนเองติดตามออกไปด้วย ในบางครั้งต้องไปทำงานและต้องไปค้างคืนหลายๆ คืน ก็มักนำลูกหลานไปด้วย ทำให้เด็กไม่ได้รับอาหารบริโภคที่คืนักถ้าไปอยู่กับบิดามารดา (ลักขณา พิมพ์คง 2554 : สัมภาษณ์)

3) ลักษณะครอบครัวและเครือญาติ

ปัจจุบันชาวมลาบรีเริ่มมีนามสกุลใช้อย่างถูกต้องตามแบบของคนไทย โดยที่หมู่บ้านมลาบรีที่ตำบลแม่ชะเน็งมีนามสกุลของชาวมลาบรีที่ใช้กันอยู่เพียง 5 นามสกุล ได้แก่ เมลืองไพร สุชนศิริ หิรัญศิริ อนันตพฤษ และไพรวาส

นอกจากนี้ชาวมลาบรีทุกคนมีเลขประจำตัวประชาชน ซึ่งแสดงถึงความเป็นคนไทยที่ถูกต้องแล้ว มีตกหล่นเพียง 2 คน ที่บิดาจำชื่อลูกไม่ได้เลยไม่ได้แจ้งเมื่อวันที่เจ้าหน้าที่จากจังหวัดเข้าไปสำรวจ แม้ว่าชาวมลาบรีได้ย้ายออกจากป่ามาปักหลักตั้งถิ่นฐาน มีทะเบียนบ้าน มีบัตร

ประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้ชาวมลาบริมีสิทธิเสรีภาพ มีเสียงเหมือนกับประชาชนคนไทยทั่วไป แต่ด้วยความไม่รู้เท่าทันหรือบางคนพูดภาษาไทยยังไม่ค่อยเข้าใจ จึงมีบ้างบางครั้งที่มีความลำบากในการเข้าถึงเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น สิทธิในเรื่องการรักษาพยาบาล หรือบางครั้งก็จะถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐ

ภาพที่ 4.17 ทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน และบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้าของชาวมลาบริ

ลักษณะของครอบครัวยังคงอาศัยอยู่ร่วมกันเหมือนเดิม แต่ปัจจุบันเป็นการอยู่ร่วมกันในบ้านหลังเล็กๆ ซึ่งในแต่ละบ้านจะมีชื่อเจ้าของบ้านติดบ่งบอกอย่างชัดเจนว่าเป็นบ้านของใคร ในบ้านหลังหนึ่งมีผู้อยู่อาศัยประมาณ 4-5 คน หรืออาจมากถึง 7-8 คน เนื่องจากในสมัยโบราณชาวมลาบริยังไม่รู้จักการคุมกำเนิดทำให้มีลูกจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันเริ่มมีการคุมกำเนิดเกิดขึ้นในชุมชน (จ สุนทรศิริ 2554 : สัมภาษณ์)

ชาวมลาบริเมื่อลูกชายแต่งงานมีครอบครัวแล้วจะย้ายออกไปสร้างบ้านใหม่อีกหลังหนึ่ง ซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน เนื่องจากชาวมลาบริไม่นิยมย้ายถิ่นไปตั้งอยู่ห่างไกลชุมชนของ

ตน อาจด้วยเกรงกลัวเรื่องความปลอดภัย (จง สุชนศิริ 2554 : สัมภาษณ์) ส่วนลูกสาวเมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้วก็ไปอาศัยอยู่กับผู้ชาย แต่ทั้งลูกชายและลูกสาวที่แต่งงานแล้วยังมีการมาช่วยเหลือดูแลบิดามารดาของตนอยู่ ซึ่งลักษณะดังกล่าวยังคงมีลักษณะแบบดั้งเดิม

4) ประเพณี

ประเพณีทั้งการเกิด การเสียชีวิต ยังคงมีลักษณะแบบเดิม แต่จะเริ่มมีการออกไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาลในอำเภอเพิ่มขึ้น แต่เป็นส่วนน้อย สำหรับการแต่งงานของชาวมลาบรี ยังคงมีลักษณะตามแบบเดิม คือ เน้นความพึงพอใจของหนุ่มสาว และการยอมรับจากบิดามารดาญาติพี่น้องของแต่ละฝ่าย การแต่งงานยังคงเป็นแบบเรียบง่ายไม่มีพิธีใดๆ ไม่ต้องอาศัยทรัพย์สินหรือของมีค่าเหมือนกันคนนอกหมู่บ้านหรือสังคมเมือง ซึ่งเมื่อผู้ใหญ่รับรู้ก็สามารถไปสร้างครอบครัวอยู่ด้วยกันได้ (แก้ว ไพรนิवास 2554 : สัมภาษณ์)

5) ศาสนาและความเชื่อ

ชาวมลาบรีที่อาศัยอยู่รวมกันในปัจจุบันเริ่มมีการนับถือศาสนา แต่ส่วนใหญ่ไม่นับถือศาสนาคริสต์ทั้งหมู่บ้าน เนื่องจากมีบาทหลวงเข้าไปให้ความช่วยเหลือและสอนศาสนา สังเกตได้จากในวันอาทิตย์ถ้าไม่ติดภารกิจใดๆ ชาวมลาบรีจะไปโบสถ์ โดย ศรี หิรัญศิริ (2554 : สัมภาษณ์) ผู้ใหญ่บ้าน เล่าให้ฟังว่า “ชาวมลาบรีในหมู่บ้านนับถือคริสต์ศาสนากันหมดทั้งหมู่บ้าน แต่คนสูงอายุนับถือศาสนาก็ยังมีอยู่ โดยที่นับถือคริสต์ศาสนาเนื่องจากเวลามีเรื่องเดือดร้อนบาทหลวงจะคอยมาช่วยเหลือเรื่องต่างๆ” ส่วนศาสนาพุทธนั้นสังเกตได้ว่าแม้ทางราชการได้นำพระพุทธรูปมาตั้งไว้กลางหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนที่นับถือเข้ามาสักการบูชา ปรากฏว่าบริเวณที่ตั้งพระพุทธรูปไม่ได้รับการสนใจดูแล ปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าเป็นการสันนิษฐานได้ว่า ชาวมลาบรียังไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ

ภาพที่ 4.18 พระพุทธรูปภายในหมู่บ้าน

6) ภาษา

ชาวมลาบรียังคงใช้ภาษามลาบรีในการสื่อสารภายในกลุ่มของตนเช่นเดิม แต่สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยทั้งภาคกลางและภาคเหนือได้ เนื่องจากมีการติดต่อกับสังคมภายนอกและมีการสอนภาษาไทยให้กับชาวมลาบรี

ขณะเดียวกันหลายภาคส่วนของรัฐได้พยายามอนุรักษ์ภาษาของชาวมลาบรีเอาไว้ เนื่องจากเกรงว่าในอนาคตอาจสูญหายไปพร้อมกับคนที่ได้กรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาจากภายนอก โดยมีกลุ่มมิชชันนารีและสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้เข้าไปมีส่วนสนับสนุนกระบวนการทำวิจัยเพื่อธำรงรักษาภาษาและวัฒนธรรมของคนมลาบรี โดยให้คนมลาบรีเป็นผู้คิดและตัดสินใจเองผลที่ได้จากการวิจัย คือ การทำแผนภาพพยัญชนะภาษามลาบรีโดยใช้อักษรไทยหรือการแปลภาษามลาบรีที่เคยมีแต่เป็นเพียงภาษาพูดให้กลายเป็นตัวอักษร เพื่อการดำรงอยู่ของภาษา เนื่องจากการที่มีแต่ภาษาพูดมานานวันผู้ที่เคยพูดภาษามลาบรีได้ไม่มี ภาษาก็จะตาย แต่ถ้ามีการกำหนดเป็นตัวอักษรก็ยังสามารถดำรงอยู่ได้

7) เครื่องแต่งกาย

ปัจจุบันชาวมลาบรีได้รับความรู้และเข้าใจถึงวัฒนธรรมการแต่งกายตามแบบกลุ่มชนภายนอก ซึ่งเสื้อผ้าที่สวมใส่ส่วนใหญ่ได้มาจากการรับบริจาคจากผู้คนข้างนอกหรือหาซื้อจากตลาดในเมืองน่านแต่ก็มีเป็นบางส่วน ผู้ชายมีการสวมใส่กางเกง เสื้อยืด ขณะที่ผู้หญิงมีการสวมใส่ผ้าถุง สวมเสื้อ ชาวมลาบรีเริ่มรู้จักการสวมใส่รองเท้า การซักผ้า การตากผ้า โดยเฉพาะเด็กเยาวชนรุ่นใหม่มีการแต่งการด้วยเสื้อผ้าตามแบบวัยรุ่นภายนอกมากขึ้น ส่วนผู้ใหญ่ยังพบว่าหากมีการเข้าป่าไปล่าสัตว์ หรือหาของป่า ก็อาจมีบางคนไม่สวมเสื้อเข้าไปในป่าเพื่อให้สะดวกในการหลบหลีกและความว่องไวในการเคลื่อนที่ และเสื้อผ้าที่ใส่แบบในอดีตจะใส่ให้ดูเฉพาะในช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามา (เจน ชุนราม 2554 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.19 การแต่งกายของชาวมลาบรีในปัจจุบัน

8) การรักษาโรค

การรักษาโรคเมื่อยามเจ็บป่วยของชาวมลาบรี ปัจจุบันพบว่ายังคงมีการใช้ยาสมุนไพรอยู่บ้างแต่เป็นส่วนน้อย ส่วนเรื่องการใช้คาถาอาคมในการรักษาเมื่อผู้สูงอายุเสียชีวิตไปก็ไม่ได้มีการสอนหรือสืบทอดต่อมายังลูกหลาน ทำให้สิ่งเหล่านี้ได้เลือนหายไป

ปัจจุบันรัฐบาลพยายามให้ความรู้ในเรื่องสุขอนามัยแก่ชาวมลาบรีด้วยการสร้างศูนย์สาธารณสุขที่บรรจุอาสาสมัครทุกๆ ไป แต่จากการลงภาคสนาม พบว่าศูนย์ดังกล่าวไม่มีการเปิดให้บริการและจากการสอบถามพบว่า “ในอดีตเคยมีอาสาสมัครอยู่ แต่เนื่องจากชาวมลาบรีไม่ทราบว่าควรรับประทานยาอย่างไร ขณะเดียวกันก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ ทำให้ในปัจจุบันศูนย์สาธารณสุขไม่มียา และไม่เปิดให้บริการ” แต่ทั้งนี้รัฐได้พยายามให้ความช่วยเหลือโดยการส่งสาธารณสุขจังหวัดมาให้ความรู้เรื่องสาธารณสุขและโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ดังนั้นในปัจจุบันเมื่อมีการเจ็บป่วยจะหายาหรือสมุนไพรรับประทานเอง แต่ถ้าป่วยหนักก็จะเข้าไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลในจังหวัดน่าน โดยมีรถของ กองร้อย ตชด.324 ไปส่งที่โรงพยาบาล

ภาพที่ 4.20 ศูนย์สาธารณสุขของชุมชนมลาบรี

9) การศึกษา

ในด้านการจัดการศึกษากรณีของผู้ใหญ่ รัฐดำเนินการโดยมอบศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดน่าน ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเวียงสา ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการรู้หนังสือไทยสำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษชาวไทยชนเผ่ามลาบรี โดยมุ่งหวังให้ชาวมลาบรีสามารถ ฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้ และคิดเลขเป็น (<http://www.leaniers.in.th/blogs/posts/230999>) การพัฒนาการศึกษาดังกล่าวจะพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วย โดยมีการเรียนการสอนที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” สำหรับสอนผู้ใหญ่ในภาคค่ำ ซึ่งเป็นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเวียงสา ตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเผ่าตองเหลือง

ในขณะที่เด็กเล็กได้รับการศึกษามากกว่าในสมัยโบราณ โดยภายในหมู่บ้านมีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัยเตาะแตะในหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ.2554) มีนักเรียนจำแนกตามเพศชาย 6 คน หญิง 13 คน ทั้งนี้ศูนย์ดังกล่าวเปรียบเสมือนโรงเรียนเด็กวัยอนุบาล แต่ถึงกระนั้นพบว่า ผู้ปกครองมักไม่ค่อยสนใจส่งบุตรหลานเข้าเรียน ส่วนใหญ่มักนำออกไปทำงานยังไร่นามากกว่า เนื่องจากมองว่ามีความปลอดภัยถ้าอยู่ใกล้ตนเอง และยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาเท่าที่ควร

ภาพที่ 4.21 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัยเตาะแตะ

เมื่อเด็กเริ่มโตก็ได้มีการส่งเสริมให้เรียนหนังสือที่โรงเรียนภูเค็งพัฒนา ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 บ้านห้วยหยวก ตำบลแม่ชะนิง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่สอนนักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กจาก 3 ชนเผ่า คือ เผ่ามลาบรี เผ่าเมี่ยน และเผ่าม้ง โดยจะศึกษาจนกระทั่งถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากนั้นก็จะได้รับการส่งเสริมให้ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป

ภาพที่ 4.22 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็นโรงเรียนประจำสอน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยรับเด็กที่ด้อยโอกาสทางสังคมและเด็กที่มีปัญหา ในด้านต่างๆ ทั้งชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ อาทิ ไทลื้อ ม้ง มลาบรี ซึ่งเป็นชนเผ่าสุดท้ายที่มีอยู่ในจังหวัด น่านให้ได้เรียนร่วมกัน โรงเรียนจึงจัดกิจกรรมอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละเผ่า โดยประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน รวมทั้งบูรณาการในหลักสูตรการเรียนการสอน อาทิ การจัดทำโครงการพจนานุกรมภาษาชนเผ่า เขียนเป็นคำศัพท์ร่างกายให้นักเรียนที่สนใจเปิดอ่านจาก คอมพิวเตอร์ รวมถึงการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมชนเผ่า การจัดพิพิธภัณฑ์รวบรวมอนุรักษ์สิ่งของ เครื่องใช้เครื่องแต่งกายของชนเผ่าด้วย นอกจากนี้ยังสอน

วิชาชีพ เช่น การตัดมุ้งลวด ตัดเย็บเสื้อผ้า ซ่อม เครื่องใช้ไฟฟ้า และการทำมุ้งลวด เป็นต้น (<http://www.learners.in.th/blogs/posts/368313>)

จากการสอบถามเด็กที่ได้ไปศึกษาได้เล่าให้ฟังว่า “ในวันอาทิตย์จะมีรถมารับไปยังโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน ซึ่งอยู่ในตัวเมืองน่าน และวันศุกร์จะกลับมาส่ง โดยจะอยู่รวมกันหลายๆ เผ่า” (เดา เมลิ่งไพร 2554 : สัมภาษณ์) ซึ่งจากการสัมภาษณ์เด็กชาวมลาบรีหลายๆ คนที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนศึกษาลงเคราะห์น่าน พบว่า เด็กเหล่านั้นเริ่มมีแนวคิดที่แตกต่างไปจากคนรุ่นเก่าๆ บางคนเริ่มใฝ่ฝันถึงอนาคต การศึกษาที่สูงขึ้น และอาชีพที่นำมาซึ่งเงินทองในการใช้จ่าย แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เริ่มรับวัฒนธรรมเมืองมากตามไปด้วย เช่น การแต่งกาย การฟังเพลง อาหาร เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของมลาบรีก็กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงไปกับเด็กรุ่นใหม่เหล่านี้

ภาพที่ 4.23 เดา เมลิ่งไพร เด็กมลาบรีรุ่นใหม่

ความเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตของชาวมลาบรีที่กำลังเปลี่ยนแปลงตามกระแสของโลกภายนอกที่หลังไหลเข้าไปพร้อมกับนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชม หรือจากการที่ชาวมลาบรีได้รับการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกับสังคมภายนอก เหล่านี้อาจทำให้วัฒนธรรมของชาวมลาบรีสูญหายไป

ซึ่งในเรื่องดังกล่าวสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นห่วงความเป็นตัวตนของชนเผ่ามลาบรีจะสูญหาย และวัฒนธรรมของมนุษย์ยุคหินยุคสุดท้ายของโลกจะถูกทำลายและสูญสิ้น ไม่มีให้เห็นอีกต่อไป ดังนั้นพระองค์จึงทรงพยายามหาแนวทางทำให้ชาวมลาบรีอยู่กับป่า มีวิถีชีวิตดั้งเดิมอย่างรู้เท่าทันโลก

